

29-9-92

**Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming
Midden-Brabant**

PEREGRIJN

PEREGRIJN

Periodiek van de Werkgroep voor Vogel-
en Natuurbescherming Midden-Brabant.

Redaktie: Herman Petermeijer
Ad van Poppel

Redaktieadres: Anna Paulownahof 144
5038 VW Tilburg
013-425388

Dagelijks bestuur van de vereniging.

Voorzitter: Nico Hilgers 04241- 4258
Secretaris: Loek Hilgers 04242-84978
Penningmeester: Frank van den Oetelaar 04242-88486

Contributie.

Gewone leden	f 40,- per jaar
Huisgenoot leden	f 20,- per jaar
Leden tot 25 jaar	f 20,- per jaar

Leden ontvangen Peregriijn gratis

UITNODIGING

voor de vergadering van de Werkgroep voor Vogel- en
Natuurbescherming Midden-Brabant op Dinsdag 29 september 1992.

Plaats: De Schaapjes, Oisterwijksedreef 6, Haaren.

Aanvang: 20.00 uur.

A G E N D A

1. Opening en mededelingen.
2. Vaststelling verslag vergadering van 21 juli 1992.
3. Postbespreking.
4. Voortgang diverse tellingen.
5. Ideeën tellingen winterseizoen.
6. Rondje waarnemingen.
7. Rondvraag en sluiting.

Kort verslag van de ledenvergadering van de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant op dinsdag 21 juli 1992

Aanwezig: Roos Backx, Nico Hilgers, Loek Hilgers, Gerard van der Kaag, Kees Ketelaars, Ciska van Laarhoven, Hans van Lieshout, Frits van der Meer, Ben Mertens, Frans van den Oetelaar, Frank van den Oetelaar, Ad van Poppel, Sheila van Poppel, Jan van Rijswijk.

Bericht van verhindering: Jo Swaans, Carolien van Oyen, Lou Bakker, Herman Petermeyer

1. Opening en Mededelingen
geen bijzonderheden.

2. Vaststelling van de notulen van de vergadering van 30 juni.
Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Postbespreking.

De brief inzake de Havik-vervolgging in de Mortelen is verzonden aan Vogelbescherming. Besloten wordt, om een kopie toe te sturen aan Brabants Landschap.

4. Voortgang van inventarisatieprojecten.

Huiszwaluwen: In Hilvarenbeek is een aantal kunstnesten in gebruik genomen. Omdat de zwaluwen daar zelf nog wat aan de nesten modderen, is al in een vroeg stadium te zien, dat ze in gebruik zijn genomen. Zo niet op Venrode (Boxtel). Uiterlijk is daar aan de twee in gebruik genomen nesten zelf niets te zien. Op 7 juli hadden Ciska en Loek het geluk net aanwezig te zijn op het moment dat enkele jongen uitkwamen. Eigenlijk al in de overtuiging, dat die kunstnesten leeg waren, begonnen er lege eischalen uit de nestopening te dwarrelen. Goed op blijven letten dus, bij dit soort controles. Door Kees Ketelaars en Loek Hilgers zijn nog enkele, tot dan toe onbekende broedgevallen aan de lijst toegevoegd in Moergestel, omgeving Pater Helmerplein. Mogelijk kan op deze lokatie iets bereikt worden met kunstnesten.

Roos Backx stelt voor om in september een kort verslagje in de pers te laten verschijnen.

Dodaars: Er wordt verslag gedaan van enkele waarnemingen op Venrode en andere plaatsen. De indruk bestaat, dat de telling tamelijk representatief is.

Kerkuil: Gerard is de jonge Kerkuilen aan het ringen geweest, dit jaar voor het eerst met een eigen vergunning, hetgeen het werken aanzienlijk vergemakkelijkt. Gelukkig is er weer een behoorlijke verbetering ten opzichte van 1991: dit jaar zijn er tien succesvolle broedgevallen vastgesteld.

5. Korhoenderwerkgroep.

De projectgroep "Korhoenders" is tot nu toe twee keer bijeen geweest. Waarschijnlijk zal aan IBN een opdracht verstrekt worden om de mogelijkheden voor het behoud van Korhoenders in Midden-Brabant in kaart te brengen, gefinancierd door Brabants Landschap en Natuurmonumenten. Het artikel "De beste kansen voor het Korhoen", geschreven door Loek Hilgers, zal verschijnen in aflevering 4 (1992) van de Levende Natuur.

Na een rondje waarnemingen, o.a. van Nachtzwaluwen op de Utrecht, wordt de vergadering gesloten.

Loek Hilgers

VERGADERDATA 1992

ledenvergadering	di	29 september
bestuursvergadering	wo	14 oktober
ledenvergadering	di	27 oktober
bestuursvergadering	wo	11 november
ledenvergadering	di	24 november
bestuursvergadering	wo	16 december
ledenvergadering	di	29 december

VERSLAG FENOLOGIE 1992.

In het voorjaar van 1991 is de Werkgroep voor het eerst in haar bestaan een fenologie onderzoek gestart. Aangezien dit over het algemeen gunstig werd beoordeeld, werd ook in 1992 een dergelijk fenologie-onderzoek uitgevoerd. Fenologie is in dit geval overigens niet meer dan het noteren van de vroegste waarneem-data van onze zomervogels. Evenals vorig jaar was ook dit keer de medewerking nog niet erg groot, en bleef het aantal ingestuurde formulieren wat achter bij de verwachtingen. Niettemin heb ik er nog steeds alle vertrouwen in dat dit de komende jaren zal verbeteren. Het enthousiasme van de leden die wel formulieren hebben ingestuurd was namelijk groot genoeg om er de komende jaren zeker mee verder te gaan. Dit enthousiasme uitte zich ondermeer tijdens de maandelijkse vergaderingen, maar ook door het tijdig insturen van formulieren, en in de opgave van gemiddeld bijna 16 soorten per formulier. Vorig jaar was het aantal ingestuurde formulieren weliswaar 7, maar bedroeg het gemiddeld aantal opgegeven soorten per formulier nog geen 10. In tegenstelling tot vorig jaar waren de weersomstandigheden dit voorjaar min of meer normaal, of zelfs wat aan de warme en zonnige kant. Hierdoor zou men verwachten dat de vroegste waarneemdata dit voorjaar minder afwijkend zijn dan die van vorig jaar. Dit lijkt echter nauwelijks het geval te zijn. Hoewel uiteraard niet van alle soorten die op het formulier zijn vermeld gegevens werden ontvangen was dit nu bij meer soorten dan vorig jaar het geval. Van soorten als zomertaling, wespendif, boompieper, sprinkhaanrietzanger, rietzanger, braamsluiper, paapje en tapuit werden nu -in tegenstelling tot vorig jaar- wel vroegste waarnemingen doorgegeven.

Het aantal buitenlandse waarnemingen is drastisch teruggelopen, wat we als een gunstige ontwikkeling kunnen beschouwen. Gezien het zeer geringe aandeel van deze buitenlandse waarnemingen zijn deze verder buiten beschouwing gelaten. Hieronder volgt een overzicht van de vroegste data per soort. Om een idee te geven van wat als een vroege waarneming beschouwd kan worden, heb ik evenals vorig jaar tevens de vroegst bekende datum, zoals die is vermeld in de Avifauna van Noord-Brabant, opgenomen.

Overzicht resultaten Fenologie-onderzoek 1992

Zomertaling	17/03/92	Ad	Tilburg, Bos- en Beemdweg
Rode wouw	24/04/92	Victor	Moergestels Broek
Wespendif	22/05/92	Victor	Mortelen
Boomvalk	07/05/92	Cis	Oirschot, Spoordonkseweg
Groenpootruiter	04/05/92	Jo, Cis, Sheila, Ad	Rovertse Heide
Oeverloper	10/05/92	Ad en Sheila	Tilburg, Indus.ter. Loven
Grutto	18/03/92	Herman	Riels Laag
Regenwulp	18/04/92	Cis	Kampina
Tortelduif	26/04/92	Cis	Oirschot, Spoordonkseweg
Koekoek	10/04/92	Cis	Oirschot, Spoordonkseweg

Nachtzwaluw	18/05/92	Ad en Sheila	Loonse en Drunense Duinen
Gierzwaluw	24/04/92	Nico	Udenhout, Schoorstraat
Boomleeuwerik	08/03/92	Nico	Loonse en Drunense Duinen
Boerenzwaluw	09/04/92	Ad en Sheila	Tilburg, Rugdijk
Huiszwaluw	24/04/92	Nico	Udenhout, Schoorstraat
Boompieper	07/04/92	Nico	Loonse en Drunense Duinen
Gele kwikstaart	25/04/92	Ad	Spinder
Sprinkhaanrietzanger	08/05/92	VWG ekskursie	Mortelen
Rietzanger	03/05/92	Nico	Udenhout, De Brand
Kleine karekiet	19/05/92	Ad en Sheila	Gorp en Rovert, Bankven
Spotvogel	01/05/92	Ad	Tilburg, Eilenbergstraat
Tuinfluit	25/04/92	Cis	Mortelen, Woekensesteeg
Zwartkop	02/04/92	Victor	Mortelen
Grasmus	25/04/92	Cis	Mortelen, Lopensestraat
Braamsluiper	10/04/92	Victor	Tilburg, Rauwbraken
Fitis	02/04/92	Victor	Mortelen
Tijftjaf	08/03/92	Ad en Sheila	Tilburg, Rugdijk
Fluit	26/04/92	Herman	Limburg, Meinweg
Bonte vliegenvanger	04/05/92	Ad en Sheila	Tilburg, Rugdijk
Grauwe vliegenvanger	13/05/92	Victor	Mortelen
Paapie	30/04/92	Cis	Mortelen, Meierijse Baan
Roodborsttapuit	05/04/92	Nico	Loonse en Drunense Duinen
Tapuit	30/04/92	Ad	Rijens Broek, Tinnegieter
Zwarte roodstaart	10/03/92	Ad en Sheila	Tilburg, Griegstraat
Gekraagde roodstaart	20/04/92	Cis, Sheila en Ad	Oirschotse Heide
Nachtegaal	18/04/92	Victor	Tilburg, Moerenburg
Blaauwborst	01/04/92	Cis	Soerendonk, 't Goor
Wielewaal	03/05/92	Nico	Udenhout, De Brand

De volgende vroegste datum gegevens zijn ontleend aan de
"Avifauna van Noord-Brabant" (Van Erve e. a. 1967)

boomvalk	24-03-1944	kleine karekiet	09-04-1955
groenpootruiter	07-04-1966	grote karekiet	18-04-1960
oeverloper	09-04-1960	spotvogel	06-04-1943
grutto	13-02-1966	tuinfluit	16-04-1952
regenwulp	06-04-1964	zwartkop	04-04-1950
visdief	14-03-1957	grasmus	07-04-1960
tortelduif	18-04-1964	fitis	19-03-1957
koekoek	09-04-1966	tijftjaf	17-02-1961
nachtzwaluw	11-04-1957	fluit	20-04-1963
gierzwaluw	15-04-1957	bonte vliegenv.	06-04-1963
oeverzwaluw	02-04-1966	grauwe vliegenv	11-04-1948
boerenzwaluw	02-03-1960	zwarte roodstaart	06-03-1957
huiszwaluw	06-04-1951	gekr. roodstaart	29-03-1957
gele kwikstaart	01-03-1962	nachtegaal	11-04-1952
snor	04-04-1961	blauwborst	08-03-1959
sprinkhaanrietzanger	09-04-1944	wielewaal	15-04-1961
bosrietzanger	25-04-1943		

Bij het vergelijken van deze data valt het op dat er geen echt vroege data werden gevonden. De enige uitzondering hierop is de zwartkop, waarvan de vroegst bekende waarneming (Avifauna, 4 april 1950 Vught) dit jaar door Victor met 2 dagen werd verbeterd. Hierbij kan nog worden opgemerkt dat er van deze soort dit jaar tevens een winterwaarneming werd gedaan te Oisterwijk op 23 januari 1992 (Frans v.d. Oetelaar). Soorten als koekoek, braamsluiper en zwarte roodstaart werden in 1992 slechts resp. 1, 3 en 4 dagen later als de vroegst bekende datum waargenomen.

Van de meeste soorten zijn waarnemingen van verschillende waarnemers ontvangen. Koekoek, tjiftjaf, fitis en zwartkop zijn wat dit betreft koploper, aangezien er van deze soorten respectievelijk 5, 6, 5 en 5 waarnemingen werden doorgegeven. Dit stelt ons in staat om een indruk te krijgen van de spreiding van de aankomstdata. Buitenlandse waarnemingen zijn in onderstaand overzicht niet opgenomen, en verder alleen de soorten met 2 of meer meldingen. Verder zijn per soort slechts de 3 vroegste waarnemingen opgenomen.

boomvalk	07-05	12-05	13-05	braamsluiper	10-04	06-05	10-05
groenpootruiter	04-05	13-05		fitis	02-04	05-04	07-04
regenwulp	18-04	20-04	24-04	tjiftjaf	08-03	10-03	17-03
koekoek	10-04	20-04	20-04	fluiter	26-04	03-05	
tortelduif	26-04	06-05	10-05	bonte vliegenv.	04-05	14-05	
gierzwaluw	24-04	25-04	28-04	roodborstapuit	05-04	11-04	18-04
boerenzwaluw	09-04	11-04	12-04	tapuit	30-04	04-05	
huiszwaluw	24-04	25-04	26-04	zwarte roodstaart	10-03	22-03	10-04
boompleper	07-04	11-04	18-04	gekr. roodstaart	20-04	21-04	24-04
spotvogel	01-05	05-05	16-05	nachtegaal	18-04	25-04	26-04
tuinfluiter	25-04	02-05	03-05	blauwborst	01-04	11-04	
zwartkop	02-04	06-04	08-04	wielewaal	03-05	14-05	
grasmus	25-04	06-05	08-05				

Vergelijking resultaten fenologie-onderzoek 1991 en 1992.

zomertaling		17/03/1992
rode wouw	08/05/91	24/04/1992
wespendief		22/05/1992
boomvalk	19/05/91	07/05/1992
groenpootruiter	15/04/91	04/05/1992
oeverloper	29/04/91	10/05/1992
tureluur	01/05/91	
grutto	24/02/91	18/03/1992
regenwulp	13/04/91	18/04/1992
kemphaan	01/05/91	
visdief	29/04/91	
tortelduif	01/05/91	26/04/1992
koekoek	09/04/91	10/04/1992
nachtzwaluw	09/05/91	18/05/1992
gierzwaluw	25/04/91	24/04/1992

boomleeuwerik		08/03/1992
boerenzwaluw	29/03/91	09/04/1992
huiszwaluw	13/05/91	24/04/1992
boompieper		07/04/1992
gele kwikstaart	15/04/91	25/04/1992
snor	28/04/91	
sprinkhaanrietzanger		08/05/1992
rietzanger		03/05/1992
bosrietzanger	05/06/91	
kleine karekiet	08/05/91	19/05/1992
grote karekiet	28/04/91	
spotvogel	14/05/91	01/05/1992
tuinfluiter	03/04/91	25/04/1992
zwartkop	06/04/91	02/04/1992
grasmus	29/04/91	25/04/1992
braamsluiper		10/04/1992
fitis	31/03/91	02/04/1992
tjiftjaf	11/03/91	08/03/1992
fluiter	07/05/91	26/04/1992
bonte vliegenvanger	21/04/91	04/05/1992
grauwe vliegenvanger	23/05/91	13/05/1992
paapje		30/04/1992
roodborsttapuit	10/04/91	05/04/1992
tapuit		30/04/1992
zwarte roodstaart	17/03/91	10/03/1992
gekraagde roodstaart	12/04/91	20/04/1992
nachtegaal	14/04/91	18/04/1992
blauwborst	12/04/91	01/04/1992
wielewaal	28/04/91	03/05/1992

Overige fenologie-gegevens.

Fenologie gegevens hoeven zich niet te beperken tot vogels. Ook van andere dieren en planten kunnen fenologie gegevens worden verzameld. Dit jaar werd dit reeds gedaan in het geval van:

boomkikker	21-04-1992	Leemputten	(Frits)
glimworm	05-05-1992	De Brand	(Nico)
dwergvleermuis	06-01-1992	Tilburg	(Ad en Sheila)

In al deze gevallen gaat het echter om dieren die niet wegtrekken, maar voornamelijk in het gebied verblijven als waarin ze ook in de zomer verblijven. Dit betekent dat men ze in principe ook in de winter kan waarnemen.

Medewerkers:

Ingevulde formulieren werden ontvangen van Roos Backx, Cis van Laarhoven, Nico Hilgers, Herman Petermeijer, Victor Retel Helmrich, en Ad en Sheila van Poppel,

Ad van Poppel.

WAARNEMINGEN

De volgende waarnemingskaarten werden voor opname in het waarnemingenarchief ontvangen:

Aalscholver, 23-08-1992 7 exx. Leemkuilen (Ad en Sheila). Boomvalk, 03-06-1992 1 ex. Goorven (Herman). Bruine kiekendief, 03-06-1992 1 wijfje Goorven (Herman); 06-09-1992 1 onvolwassen ex. Leemkuilen (Ad en Sheila). Grote mantelmeeuw, 10-07-1992 1 ex. Leemkuilen (Frits). Houtsnip, 19-08-1992 1 ex. Mortelen (Cis). Oeverloper, 10-07-1992 1 ex. Leemkuilen (Frits); 19-08-1992 1 ex. overtrekkend Oirschot (Cis, Sheila en Ad). Ooievaar, 27-08-1992 9 exx. pleisterend Tilburg. Patrijs, 23-08-1992 groep van 16 exx. Helvoirts Broek-zuid (Ad en Sheila). Regenwulp, 03-06-1992 7 exx. Goorven (Herman). Tureluur, 27-05-1992 4 exx. Galgeven (Kees). Ijsvogel, 30-07-1992 1 ex. De Brand (Jo en Cis). Zwarte zwaan, 10-07-1992 5 exx. waarvan 3 juveniele exx. Leemkuilen (Frits)

Waarnemingskaarten werden ontvangen van Kees Ketelaars, Cis van Laarhoven, Frits v.d. Meer, Herman Petermeijer, Ad en Sheila van Poppel en Jo Swaans.

Van de Ooievaars die op 27 augustus te Tilburg werden waargenomen moeten -voor zover ik begrepen heb- wat artikelen in de krant zijn verschenen. Daaruit zou blijken dat het om een groep ging die meerdere dagen in de omgeving heeft rondgehangen, en dat het mogelijk om nog meer dan 9 exx. ging. Als iemand deze artikelen nog heeft zou ik hiervan graag een kopie ontvangen, zodat deze toch wel bijzondere waarneming wat beter is gedocumenteerd.

Ad van Poppel.

Oproep gegevens Dodaars inventarisatie.

Nu het broedseizoen van de Dodaars voorbij is zou ik iedereen die waarnemingen van de Dodaars heeft, willen verzoeken deze zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk voor 1 november aan mij te laten toekomen, zodat ik hiervan een verslagje kan maken dat dan spoedig daarna in een van de volgende afleveringen van Peregrijn zal kunnen verschijnen. Voor het doorgeven van waarnemingen kan gebruik worden gemaakt van de eerder dit jaar uitgereikte formulieren. Ook eventuele gegevens van voorgaande jaren zijn welkom.

Ad van Poppel.

Vogels tot op kilometer afstand van autoweg verstoord

Hoe groot is de invloed van het autoverkeer op onze broedvogels? Vroeger zocht men het antwoord op die vraag vooral door verkeersslachtoffers te tellen, maar volgens onderzoekers van het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (het vroegere RIN) is het probleem van de geluidsoverlast vele malen groter. Bij een verkeersintensiteit van 40.000 voertuigen per etmaal kan de geluidsoverlast in een open gebied tot op een kilometer afstand merkbaar zijn. Of chronische geluidsbelasting bij vogels tot lichamelijke effecten leidt is niet bekend. Wel ligt het voor de hand dat zij de voor hen belangrijke geluiden zoals alarmroep, zang en geluiden van hun prooidieren minder goed kunnen horen boven het verkeerslawaai uit.

Verondersteld wordt dat verkeersslachtoffers vooral jonge, onervaren vogels zijn. Sommige soorten zijn, in verhouding tot hun aantallen, vaak autoslachtoffer. Zoals de nachtzwaluw en de uilen die 's nachts wellicht door de koplampen worden aangetrokken en verblind.

Hoewel vooral bij slechte weersomstandigheden veel vogelslachtoffers kunnen vallen, zijn hun aantallen in de praktijk nauwelijks van invloed op de populatieomvang. Geluidsoverlast

echter des te meer. Die leidt tot verlaagd broedsucces, verhoogde emigratie en soms ook verlaagde populatiedichtheid. Maar als de vogels nergens anders heen kunnen, dan nemen ze het lawaai voor lief.

Bij 29 van de 44 onderzochte broedvogelsoorten blijkt populatiedichtheid samen te hangen met geluidsoverlast. In het bos blijken fitis, koekoek en fazant zijn veel gevoeliger voor lawaai

dan houtsnip, gaai, boompleper en wielewaai. Als er meer dan 10.000 voertuigen per etmaal langskomen nemen de meeste soorten al met 10 procent af. De fazant komt binnen 500 meter, en de koekoek binnen 1000 meter van een drukke weg al niet meer tot broeden dan wel eierleggen.

Weidevogels zijn al net zo gevoelig. Bij tweederde van de onderzochte weidevogels heeft lawaai een negatief effect op de dichtheid. Voor de verschillende vogelsoorten werden drempelwaarden van 35 tot 60 dB(A) gevonden. De dB(A) is een maat voor geluidsoverlast, waarin de gevoeligheid van het menselijk oor voor de verschillende frequenties is verwerkt. De grutto is, met een drempelwaarde van 43 dB(A), erg gevoelig. Hij komt niet tot broeden binnen een kilometer van een drukke autoweg. De meerkoet is met een drempelwaarde van 60 dB(A) duidelijk minder gevoelig.

Grutto

De graspieper is vrij tolerant, maar neemt dan ineens zeer snel in dichtheid af. Opvallend is dat een klein zangvogeltje als de veldleeuwerik een even lage drempel heeft als de flink uit de kluiten gewassen kievit. De aanwezigheid van de weg zelf lijkt niet van belang, alleen het lawaai. Geluidsschermen, zo luidt de conclusie, kunnen voor een belangrijke verbetering van de vogelstand zorgen. (Boombiad, april 1992)

werkgroep voor vogel- en natuurbescherming midden-brabant

Gerard v.d. Kaa
v. Ryckevorsellaan
17
5062 DH Oisterwijk